

۹ / ۱۲ / ۹۱

جلسه ۷۴

صحیح و اعم

چهارشنبه

سال سوم

صحیح و اعم (۱۰)

پیشخوان

شروط سه گانه در شرع : کلام حضرت امام

مبنای سه گانه در مقدمه ۶: مبنای حضرت امام، مرحوم نائینی و منسوب به شیخ انصاری

مبنای مرحوم نائینی: توضیح کلام مرحوم نائینی

ما می گوئیم: تحلیل و بررسی مبنای مرحوم نائینی

اشکال حضرت امام بر مبنای مرحوم نائینی

اشکال مرحوم خوئی به مبنای مرحوم نائینی

جمع بندی مبنای مرحوم نائینی

شروط سه گانه در شرع

نوع اول: هم امکان تعلق امر به آنها وجود دارد و هم امر به آنها تعلق گرفته است

مثال: ستر و استقبال

نوع دوم: امکان تعلق امر به آنها وجود دارد ولی امر به آنها تعلق نگرفته است (شروط عقلی محض)

مثال: اشتراط عدم مزاحمت با ضدّ اهم یا اشتراط عدم نهی

نوع سوم: امکان ندارد امر به آنها تعلق بگیرد

مثال: قصد وجه و قصد امتثال امر

حضرت

امام

مبانی سه گانه در میان اصوليون

۱.

مبنای حضرت امام

(منسوب به مرحوم آخوند و مشهور)

صحّت من حیث الاجزاء و الشرائط کلّها

۲.

مبنای مرحوم نائینی

صحّت من حیث الاجزاء و الشرائط الا قصد الامتثال

۳.

منسوب به شیخ انصاری

صحّت من حیث الاجزاء فقط

۱. مبنای مرحوم نائینی

صلوة گاه به اعتبار **شرایط** متصف به صحّت می شود. شرایط **دو گونه** هستند :

قسم اول: شرایطی که می توان شیء را قبل از اینکه امر به آنها تعلق بگیرد، نسبت به آنها تقسیم کرد
مثال: مثلاً بگوییم صلوة با ظهور و صلوة بدون ظهور

قسم دوم: شرایطی که نمی توان آنها را در مرحله نام گذاری لحاظ کرد
چراکه این شرایط ناشی از تعلق امر به شیء هستند
مثال: قصد قربت و قصد وجه و قصد وجه وجه

مرحوم
نائینی
(۱)

۱. مبنای مرحوم نائینی

قسم دوم قطعا مراد نیست

دلیل: صحّت من حیث شرائط ناشی از امر ۲ رتبه از نام گذاری متأخر است به این معنی که:

مرحله اول = شارع نام ماهیتی را صلوة می گذارد

مرحله دوم = به آن امر می کند

مرحله سوّم = صلوة می تواند به «صحّت من حیث هذه الشرائط» متصف شود

پس نمی توان گفت:

- آیا صلوة وضع شده برای نماز صحیحی که **واجد قصد قربت** است یا برای اعم از آن؟

- آیا صلوة وضع شده برای نماز صحیحی که **نهی** به آن تعلق نگرفته باشد یا برای اعم از آن؟

- آیا صلوة وضع شده برای نماز صحیحی که **مزاحمی** نداشته باشد یا برای اعم از آن؟

چراکه فسادی که ناشی از تعلق نهی است یا وجود مزاحم است و هم چنین صحّت ناشی از عدم تعلق

نهی و عدم وجود مزاحم است، نمی توانند در **مرتبه تسمیه** دخیل باشند

مرحوم

نائینی

(۲)

۱. مبنای مرحوم نائینی

نتیجه آنکه :

اگر کسی قائل به صحّت شد، باید بگوید صلوة وضع شده است برای :
«صلوة صحیحی که من حیث الاجزاء و الشرائط التي تمكن أن تلحظ في مرحلة التسمية»

مرحوم
نائینی
(۳)

۱. مبنای مرحوم نائینی

الف: مقام نامگذاری محتاج لحاظ معنای لفظ است

پس باید در این مقام مسمی (معنا) ملاحظه شود

ب: قصد قربت نمی تواند در مأمور به لحاظ شود

ج: مأمور به همان مسمی است

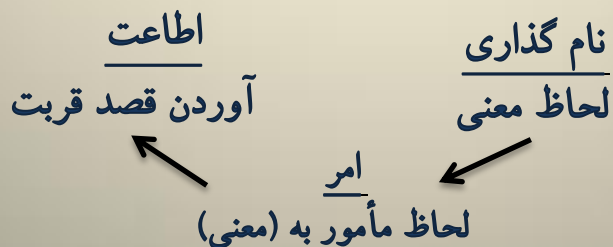
د: وجود خارجی قصد قربت بعد از وجود خارجی امر است

و وجود خارجی امر بعد از وجود خارجی تسمیه

نتیجه: نمی توان «قصد قربت» را در مقام نام گذاری لحاظ کرد

خلاصه فرمایش
مرحوم نائینی

ما
می گوئیم

۱. مبنای مرحوم نائینی

آنچه در مقام نام گذاری لازم است **لحاظ و تصور قصد قربت** است
در حالیکه آنچه مؤخر از امر است **وجود خارجی قصد قربت** است

ان قلت: مطابق بند «ج» مأمور به همان مسمی است
در حالیکه اگر بخواهیم به همان مسمی امر کنیم، قصد قربت در مأمور به لحاظ می شود که محال است

قلت: لازم نیست همه جا مأمور به، معنای حقیقی مسمی باشد
بلکه: **مسمی**، «معنای صلوة + قصد قربت» است ولی **مأمور به**، مجازاً «صلوة بدون قصد قربت» است

ان قلت:

در این صورت لغویت در نام گذاری پیش می آید چراکه لازم می آید همیشه به مجاز تن دهیم!

قلت:

نام گذاری تنها برای استفاده در مقام طلب نیست بلکه در مفاهمه های دیگر هم استفاده می شود

ما
می گوئیم
(۲)

۱. مبنای مرحوم نائینی

در مورد مقدمه «ب»:

همه اصولیون متفق نیستند بلکه برخی می گویند قصد قربت را می توان در متعلق امر اخذ کرد

در مورد مقدمه د:

تقدم وجود تسمیه بر وجود امر (استعمال) طبق عقیده بسیاری محل تأمل است
بلکه وضع می تواند به وسیله نفس استعمال واقع شود

ما
می گوئیم
(۳)

۱. مبنای مرحوم نائینی

دو مبنی در بحث «اخذ امتثال امر در عبادات»

۱. قائل به **امکان** آن = مبنای امام خمینی

۲. قائل به **عدم امکان** آن = مبنای مرحوم آخوند و مرحوم نائینی

وضعیت بحث بر اساس مبنای اول:

در این بحث مشکله ای ندارد چراکه امکان لحاظ این شرط در مرتبه مسمی وجود داشته و در این مرتبه لحاظ شده است و طلب بعد از این مرتبه حاصل می شود

ان قلت :

چگونه چنین شرطی را در موقع تسمیه لحاظ کرده است در حالیکه این شرط بعد از پیدایش امر حاصل می شود!

قلت :

آنچه مؤخر از امر است وجود خارجی قصد قربت است و نه لحاظ ذهنی آن

اشکال

حضرت

امام بر

مرحوم

نائینی

۱. مبنای مرحوم نائینی

اولاً:

می توان گفت آنچه لفظ صلوة برای آن وضع شده است (صلوة صحیح من جمیع الجهات) لازم نیست همان چیزی باشد که مورد امر قرار گیرد

لذا: متعلق طلب غیر از مسمی است

پس: همیشه در حال امر باید بگوییم آنچه مأمور به است، معنای حقیقی صلوة نیست بلکه معنای مجازی آن است

ثانیا:

ثانیاً تسمیه می تواند به نفس امر باشد و مقدم بر آن نباشد

اشکال

حضرت

امام بر

مرحوم

نائینی

(۲)

وضعیت بحث بر
اساس مبنای دوم:

۱. مبنای مرحوم نائینی

امکان **نام گذاری** برای دو شیء که رتبه و زماناً **در طول هم** هستند

به این معنی که:

اگر وجود خارجی قصد قربت و عدم مزاحم و عدم نهی در طول وجود خارجی اجزاء مأمور به است دلیل نمی شود که تصور قصد قربت و ... را نتوان در مسمی (مرحله تسمیه) لحاظ کرد

اشکال

مرحوم

خوئی

به مرحوم

نائینی

۱. مبنای مرحوم نائینی

مهم ترین نکته ← مجاز بودن استعمال لفظ صلوة مأمور بها در صورتی که :
«شرائط حاصله از ناحیه طلب» را داخل در محل بحث بدانیم

این در حالی است که بگوییم : نمی توان قصد وجه و قصد قربت را در مأمور به لحاظ کرد
ولی اگر بگوییم : قصد قربت را می توان در مأمور به اخذ کرد، لازم نیست به «مجاز» قائل شد

جمع بندی
مبنای
مرحوم
نائینی